

In memoriam

ILIJA PUŠIĆ
(1922 – 2015)

Teško je u ovom trenutku izreći neprijatnu istinu da naš dragi, visoko cijenjeni i uvažavani kolega, neumorni istraživač, naučnik, muzeolog, vrsni organizator i nadasve odani i iskreni prijatelj, magistar arheologije Ilija Pušić, više nije sa nama i da se izuzetno dug i višestruko plodan životni vijek ovog neumornog borca za naučnu istinu, ugasio 29. avgusta 2015. godine.

Ilija Pušić je rođen 1922. godine u Kumboru, nadomak Herceg Novog, grada kome će ostati vjeran sve do kraja svog života i kome će nesebično podariti sve ono što je kao izuzetan čovjek pun ljudskih vrlina i kao ugledni naučnik i neumorni istraživač kulturne prošlosti svog grada i čitave Boke Kotorske, posjedovao.

Radnu karijeru je započeo kao učitelj, da bi kasnije čitav svoj radni vijek posvetio arheologiji, nauci koja od čovjeka koji se njome bavi zahtijeva upornost, znanje, istraživački duh, iskren odnos, potpunu predanost, upravo ono što je uvaženog Iliju Pušića, kao arheologa odlikovalo. Svoj iskreni odnos prema arheologiji nadopunio je magistraturom, koju je 1978. godine odbranio na Sveučilištu u Zadru sa tezom “Preromanička arhitektura i skulptura Boke Kotorske”, pokazujući time da raspon njegovog interesovanja u izučavanju naslijeđenih kulturnih vrijednosti Bokokotorskog zaliva ne obuhvata samo periode praistorije i antike, već da dopire do srednjeg vijeka.

U želji da pruži svoj puni doprinos u isticanju naslijeđenih kulturnih vrijednosti svog grada, ali i čitave Boke Kotorske, dobar dio svog radnog vijeka, odnosno do odlaska u penziju, magistar Ilija Pušić je proveo kao

direktor Zavičajnog muzeja u Herceg Novom, gdje se pored svog osnovnog opredjeljenja kao arheolog, pokazao kao vrstan organizator i muzeolog, koji je svojim zalaganjem ovu ustanovu podigao na zavidan nivo, bogateći njene zbirke, posebno arheološku, novim eksponatima, koji su najčešće poticali sa brojnih arheoloških istraživanja u kojima je Ilija učestvovao ili kao rukovodilac ili kao član stručne ekipe. Istovremeno, uviđajući potrebu za afirmacijom umjetničkih vrijednosti svog grada, pokrenuo je ideju za osnivanje umjetničke galerije u Herceg Novom, koja je ubrzo pod imenom "Josip Bepo Benković" osnovana i koja je u okviru Zavičajnog muzeja pružila gostoprimstvo brojnim istaknutim umjetničkim stvaraocima, ne samo iz Herceg Novog, već i iz cijele ondašnje Jugoslavije.

Kako se, po riječima uvaženog Ilije Pušića, Boka Kotorska ne bi doživljavala samo kao turistička atrakcija prepuna prirodnih ljepota i fenomena, već i kao bogata riznica kulturnih i umjetničkih vrijednosti, koje su iz prošlih vremena doprle do nas i koje zahtijevaju da budu na pravi način sagledane i izučavane, čiji značaj i vrijednosti zaslužuju da budu saopšteni široj stručnoj i naučnoj javnosti, magistar Ilija Pušić je kao direktor Zavičajnog muzeja, u okviru ove institucije, pokrenuo izdavanje posebnog zbornika radova iz nauke, kulture i umjetnosti pod nazivom "Boka", čiji je prvi broj izašao davne 1969. godine. Pri tome treba naglasiti da je u prvom broju ove popularne edicije, koja izlazi i danas, Ilija Pušić, kao arheolog sa dovoljno stečenog terenskog i stručnog iskustva, dao opis arheoloških lokaliteta identifikovanih na prostoru Boke Kotorske, počev od praistorijskih pa sve do rano srednjovjekovnih, sa posebnim osvrtom na stanje arheološke nauke na ovom prostoru. Među pobrojanim i opisanim lokalitetima pominje se i jedan izuzetnih vrijednosti, koji je u arheološkoj nauci Crne Gore, kao svojevrсна naučna dragocjenost svjetskog renomea, izazvao posebnu pažnju sa većim brojem objavljenih stručnih i naučnih rasprava. Riječ je o praistorijskim crtežima koji se nalaze na jednoj stijeni u Lipcima, na koje je, kao izuzetno zanimljive i jedinstvene umjetničke kreacije praistorijskog čovjeka na ovim prostorima, kolega Pušić još ranije skrenuo pažnju, dajući u svom prilogu pod naslovom "Praistorijski crteži na stijeni u Lipcima", objavljenim 1966. godine, po prvi put sa stručnog aspekta njihov kraći opis, uz naglasak na njihov značaj za arheološku nauku u cjelini.

Nošen željom za produblјivanje svojih saznanja o arheološkim vrijednostima Boke Kotorske, uvaženi Ilija Pušić je tokom svog radnog vijeka pristupio istraživanjima većeg broja arheoloških lokaliteta sa područja Boke Kotorske, kako onih iz praistorije, tako i onih iz vremena antike i ranog srednjeg vijeka, iz čega je proistekao veći broj stručnih rasprava i saopštenja, koji su objavlјeni u različitim stručnim i naučnim publikacijama Crne Gore i šire. Iz relativno širokog opusa objavlјenih stručnih radova, svojim

doprinosom u razotkrivanju kulturne prošlosti Boke Kotorske izdvajaju se dva monografska rada u izdanju Crnogorske akademije nauka i umjetnosti. Jedna monografija pod nazivom “Pećina Vranjaj, praistorijsko stanište iznad Herceg Novog”, objavljena 1999. godine, obuhvata rezultate istraživanja ovog pećinskog staništa u masivu Orjena, dok je druga, pod nazivom “Preromanička umjetnost na tlu Crne Gore”, objavljena 2006. godine, posvećena izučavanju preromaničke umjetnosti na prostoru Crne Gore, u kojoj je sažeto i instruktivno prikazana prikupljena građa o preromaničkoj umjetnosti i u kojoj su na osnovu stilskih karakteristika predložena rješenja određenih problema vezanih za osobenost, nastanak, razvoj i hronologiju tog umjetničkog stila prisutnog na tlu Crne Gore. Navedene monografije, uz veći broj objavljenih stručnih priloga, dovoljno ubjedljivo govore o Iliji Pušiću kao izuzetnom arheologu i vrsnom poznavacu kulturne prošlosti svog grada i Boke Kotorske, koji je svojim zalaganjem i kao naučnik i kao istraživač pružio dragocjen doprinos u izučavanju i razvoju arheološke nauke u Crnoj Gori.

Kao izuzetan stručnjak sa bogatim iskustvom stečenim u istraživanju i izučavanju kulturne prošlosti Boke Kotorske, magistar Ilija Pušić je dio svog stručnog angažmana posvetio i istraživanju i izučavanju arhitektonskih spomenika Starog grada Herceg Novog, posebno tvrđava Forte Mare i Kanli kule, na kojima je svojevremeno obavio i određene istraživačke zahvate, da bi se kasnije, s dozom kritičnosti, osvrnuo na njihova stanja i izgled nakon obavljenih restauracija.

I pored pune posvećenosti arheologiji i arheološkim istraživanjima, uvaženi kolega Pušić je nalazio vremena i za druge, dodatne aktivnosti. Bio je aktivan član Društva arheologa Crne Gore, dajući svoj puni doprinos njegovom osnivanju i član Odbora za arheologiju Crnogorske akademije nauka i umjetnosti. Kao posebno uvažavani i cijenjeni arheolog iz Crne Gore, često je sa svojim stručnim priložima o saopštenjima uzimao učešća na savjetovanjima, simpozijumima i kongresima arheologa, koji bi se tokom godine organizovali u gotovo svim veći centrima ondašnje Jugoslavije.

Na kraju, prisjećajući se svega onoga što je naš dragi kolega i doajen arheologije Crne Gore, magistar Ilija Pušić učinio u afirmisanju ove značajne i ozbiljne nauke, koji je pored stručnog i naučnog doprinosa za njen dalji razvoj, svojim ukupnim ponašanjem i ozbiljnim pristupom u radu, mlađim kolegama služio, ne samo kao izvor saznanja, već i kao primjer časnog i odgovornog čovjeka, istraživača i naučnika, na čemu smo mu iskreno zahvalni.

Čedomir Marković